

влажностью, воспринимается при прикосновении, а внутреннее строение предмета, не/пропитанного жидкостью, воспринимаются при давлении.

Анализируемые лексемы свободно сочетаются с обозначениями **покрытий, покровов, поверхностей**, в качестве которых выступают предметы живой и неживой природы (почва, грунт, трава и т.д.):

- рус. *слянявый поводок, сырые стены, запотелое окно, запотелый бокал, влажная земля, мокрая от дождя почва*;
- бел. *адсырэлыя запалкі, замакрэлы брук, сыраваты тытунь, вільгатнаваты пясок, вільгатная зямля*;
- англ. *clean and dry surface* 'чистая и сухая поверхность', *the path can be wet and slippery* 'дорожка может быть мокрой и скользкой', *moist soil* 'сухая почва';
- нем. *die Farbe ist noch nass* 'краска еще сырая', *das trockene Geschirr* 'сухая посуда', *taunasse Wiese* 'мокрый от росы луг', *die Erde war pulvertrocken* 'земля была очень сухой'.

Свойство 'мокрый' подразумевает наличие влаги как на поверхности объекта, так и внутри него, поэтому прилагательные, как правило, характеризуют объекты, легко впитывающие влагу. Наиболее типичным объектом, который легко впитывает влагу, является **ткань**, изделия из ткани. Наше тело постоянно находится в контакте с одеждой, которая может быть сухой или мокрой от дождя, пота:

- рус. *влажная одежда, полусырое белье, пропелавшая рубашка, растереться сухим полотенцем*;
- бел. *абмакрэлая вопратка, вільгатнаватая бялізна, вымаклае адзенне, сухая бялізна, сырое адзенне, прамоклы кажух*;
- англ. *a damp cloth* 'сырая ткань', *dry/sodden clothes* 'сухая/промокшая одежда';
- нем. *die Wäsche war noch triefnass* 'белье было еще мокрым насквозь', *trockene Wäsche* 'сухое белье', *trockene Schuhe* 'сухая обувь'.

Анализируемые прилагательные могут сочетаться с названиями **продуктов**, указывая на их готовность к употреблению, наличие лишней жидкости внутри продукта или его излишнюю сухость:

- рус. *полусырое/суховатое мясо, суховатый/сыроватый хлеб*;
- бел. *намякляы сухары, чэрствая булка*;
- англ. *moist chocolate cake* 'мокрый шоколадный торт';
- нем. *altbackenes Brot* 'черствый хлеб', *strohrockene Pflaumen* 'сухие сливы', *der Kuchen ist furztrocken* 'пирог очень сухой'.

При характеристике **кожи** или частей тела человека влага поступает не из внешнего источника, а является скорее результатом потоотделения:

7. ЛИНГВИСТИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ В ИЗДАТЕЛЬСКОМ ДЕЛЕ

- рус. *потный лоб, потное тело, потный от жары*;
- бел. *змакрэлыя вочы, потны твар, потны лоб, слімакаватыя губы*;
- англ. *clammy hands* 'липкие руки';
- нем. *schwitzige Hände* 'потные руки'.

Таким образом, семантика прилагательных вообще, и осязательных прилагательных в частности, определяется именами существительными, к которым адъективы выступают определениями в атрибутивных конструкциях. Проведенный анализ позволил сгруппировать используемые контексты с учетом сочетаемостных свойств каждого исследуемого прилагательного (контекстуальный анализ) по формальному критерию — в зависимости от таксономического класса, к которому принадлежит определяемое существительное. Так, в качестве объектов-поверхностей, способных удерживать на себе влагу, выступают материальные предметы и явления живой природы, кожа человека, а к типичным предметам, легко впитывающим влагу, относятся ткань, одежда, а также продукты питания.

Литература

1. Лингвистический энциклопедический словарь / гл. ред. В. Н. Яреца. — М.: Советская энциклопедия, 1990.
2. Апресян, Ю. Д. Лексическая семантика. Синонимические средства языка / Ю. Д. Апресян. — М.: Языки русской культуры, 1995.
3. Шмелев, Д. Н. Проблемы семантического анализа лексики / Д. Н. Шмелев. — М.: URSS: КомКнига, 2006.
4. Рахилина, Е. В. Когнитивный анализ предметных имен: семантика и сочетаемость / Е. В. Рахилина. — М.: Русские словари, 2000.
5. Вольф, Е. М. Грамматика и семантика прилагательного: На материале иберо-романских языков / Е. М. Вольф. — М.: Наука, 1978.

УДК 378.147:811.161.3 (510)

В. У. Барысенка, дац, канд. філал. навук
(МДЛУ, Мінск)

ПАДРУЧНИК БМЗ ДЛЯ КІТАЯ. ПРАБЛЕМА НАЦЫЯНАЛЬНАЙ СКІРАВАНАСЦІ

У апошнія гады ў Кітаі няспынна расце цікавасць да Беларусі і, натуральна, да беларускай мовы. На сённяшні момант у паднябеснай дзейнасці 7 цэнтраў вывучэння Беларусі. Само жыццё ставіць беларусістыку перад неабходнасцю паскарэння навукова-метадычнай працы ў кірунку беларускай мовы як замежнай. Запатрабаваны вучэбна-метадычныя комплексы, якія б аб'ядноўвалі такія аспекты, як: лінгвістычны, філалагічны і культуралагічны.

У міжнароднай агульнаадукацыйнай прасторы ў вучэбным працэсе падручнік адыгрываюць вядучую ролю. На працягу ўсёй гісторыі развіцця метадычнай думкі падручніку належыць роля неабходнага кампанента пры навучанні мове. Падручнік павінен даваць перш за ўсё каштоўны фактычны матэрыял, які трэба засвоіць. Аднак лінгвістычная інфармацыя мусіць быць пададзена ў лёгка засваляльнай, цікавай, зразумелай, блізкай вучню форме. Для гэтага трэба ведаць, што менавіта можа адпавядаць інтарэсам рознага ўзроставага і нацыянальнага кантынгенту навучэнцаў. Адною з асноўных тэндэнцый ў методыцы выкладання замежнай сэнна выступае нацыянальна арыентаваная скіраванасць працэсу навучання. Нацыянальна арыентаваны падыход вызначае стратэгію і метады навучання, ён дазваляе вырашаць не толькі агульныя, але і прыватныя пытанні выкладання, звязаныя з распрацоўкай канкрэтных тэм і іх падачай у той ці іншай нацыянальнай аўдыторыі. Пры падборы і матэрыялу для падручніка неабходна ўлічваць не толькі асаблівасць роднай мовы навучэнцаў, але і спецыфіку нацыянальнай сістэмы адукацыі.

Калі мы гаворым пра падручнік БМЗ для Кітая, аўтаматычна маем на ўвазе адсутнасць беларускага моўнага асяроддзя. Для спрашчэння працы выкладчыка экспата, які не ведае кітайскай мовы, падручнік варта забяспечыць граматычнымі і культуралагічнымі каментарамі на кітайскай мове. Пераклад раней выкарыстоўваўся як асноўны інструмент метаду (перакладнога і граматыка-перакладнога), з'яўляючыся асновай навучання. Ён даваў магчымасць засвоіць сістэму замежнай мовы, разуменне прачытанага і ўменне яго перакласці было мэтай навучання, а развіццё камунікатыўных навыкаў адыходзіла на другі план. Сэння пануе камунікатыўна арыентаваны падыход да навучання, адпаведна, з'явіліся іншыя арыенцыі: важна не толькі засваенне лексіка-граматычнай сістэмы замежнай мовы, але і ўменне прымяніць атрыманая веды ў сітуацыях рэальных зносін. Пры гэтым, пераклад не адкідаецца, ён выкарыстоўваецца ў якасці дапаможнага сродку авалодання мовай. Пераклад дапамагае студэнту і выкладчыку. Практыкаванні на пераклад можна выкарыстоўваць пры аўдыторнай і пры самастойнай працы. Падаецца правільным, каб вучэбны комплекс па БМЗ складаўся з некалькіх дапаможнікаў з тэматычна звязанымі тэкстамі і практыкаваннямі. Як дадатак прыкладаліся б лексіка-граматычны слоўнік, лінгва-краіназнаўчая міні-энцыклапедыя, электронны аўдыя- выдэададатак. Аўтаномны беларуска-кітайскі лексіка-граматычны слоўнік, які ахоплівае ўсе словы з тэкстаў падручніка, дазволіць студэнтам працаваць як пад кіраўніцтвам выкладчыка, так і самастойна. Пры перакладзе студэнт

7. ЛИНГВИСТИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ В ИЗДАТЕЛЬСКОМ ДЕЛЕ

можа сам адчуць вынікі авалодання ім замежнай мовай. «Пераклад — гэта таксама шлях пераходу да эквівалентных сэнсавых замен на роднай мове. Мысленне ў формах замежнай мовы ніколі не стане аналагічным мысленню на роднай мове, у ім заўсёды будуць прысутнічаць «украпанні» імгненнага перакладу» [1, с.15]. Менавіта таму пераклад ў падручніках заслужана займае значнае месца.

Гаворачы пра нацыянальны складальнік навучальных дапаможнікаў для Кітая трэба звяртаць увагу на традыцыі адукацыйнай сістэмы; на супастаўляльны аналіз моўных сістэм; на этна-псіхалагічныя асаблівасці навучэнцаў.

Варта адзначыць, што адукацыйныя сістэмы Беларусі і Кітая маюць фундаментальныя адрозненні. На кітайскую сістэму адукацыі істотна ўплывае традыцыйны менталітэт з павагай да продкаў, захаваннем традыцыйнага ладу жыцця і падтрыманнем сацыяльнай іерархіі. Такім чынам, навучанне ў Кітаі будзеца вакол назапашвання ведаў, завучвання лексікі, тэкстаў і граматычных правілаў. Кітайскія студэнты рэдка задаюць пытанні, нават калі матэрыял не быў імі засвоены, не ўступаюць з выкладчыкам у дыскусію. Навучанне ў Кітаі, у школах і ВНУ, вядзецца ў вялікіх групах, іх памер можа дасягаць 90 чалавек. Таму асноўны прынцып навучання — «харавы»: група хорам паўтарае словы ці сказы за выкладчыкам, на індывідуальную працу застаюцца літаральна секунды. На шчасце, гэта найперш датычыцца тых, хто вучыць англійскую і рускую мовы. На іншых моўных спецыяльнасцях групы меншыя, да 25 чалавек. Яшчэ з ранняга дзяцінства кітайцам вельмі моцна развіваюць памяць, і таму яны здольныя завучваць вялікія аб'ёмы тэксту, часам нават не разумеючы змест. Павучанні Канфуцыя настолькі глыбока праніклі ў свядомасць народаў Усходняй і Паўднёва-Усходняй Азіі, што працягваюць быць адным з фактараў і ў нашы дні. Яны вызначаюць стаўленне да адукацыі, ды і саму сістэму адукацыі, нормы зносін выкладчыка і студэнтаў. Паважлівае стаўленне да настаўніка, закладзенае канфуцыянствам, глыбока ўкаранілася ў свядомасці кітайцаў. Настаўнік валодае абсалютным аўтарытэтам, ён суб'ект адукацыйнага працэсу. Студэнт часцей за ўсё маўклівы аб'ект.

Вядома, што фанетыка ўяўляе адну з першых перашкод, з якімі сутыкаюцца кітайскія студэнты пры авалоданні імі беларускай мовы. Сучаснае патрабаванне суправаджэння падручнікаў камп'ютарнымі аўдыядадаткамі пашырае магчымасці вучэбнага дапаможніка па-за моўным асяроддзем пры засваенні кітайскімі навучэнцамі беларускіх гукаў, рытмікі і інтанацыі. «У аснову <...> лінгвістычнай ба-

зы павінна быць пакладзена супастаўляльнае вывучэнне фанетычных сістэм дзвюх моў, і чым больш адрозныя гэтыя сістэмы, тым больш дасканалы мусіць быць падрыхтавана лінгвістычная база — павінна быць праведзена супастаўляльнае даследаванне фанетычнага ладу дзвюх моў — роднай мовы навучэнца і рускай мовы. Супастаўляльнае вывучэнне фанетычных з’яў дзвюх моў — рускай і кітайскай — налічвае не больш за паўтара дзесяцігоддзя. <...> Фанетычная сістэма рускай і кітайскай мовы настолькі адрозная, што без высвятлення ступені іх падабенства і адрознення немагчыма гаварыць пра добрую лінгвістычную падрыхтоўку студэнта. [2, с. 29] Калі аўтары артыкула вядуць гаворку пра паўтара дзесяцігоддзя супастаўляльнага вывучэння фанетычных з’яў рускай і кітайскай моў, то кантрастыўныя беларуска-кітайскія лінгвістычныя даследаванні толькі пачалі з’яўляцца. Так што выкладчыкам беларускай мовы як замежнай часта прыходзіцца абапірацца на асабісты назіранні і на кампаратыўныя даследаванні калег рускай мовы як замежнай.

Кітайская пісьменнасць грунтуецца на вялікай колькасці, тысячах, іерогліфаў. Іерогліф — гэта не слова, гэта асобны склад, які ў спалучэнні з іншымі іерогліфамі дае паняцце. Адзін і той жа іерогліф нясе некалькі значэнняў і ўтварае мноства выразаў, а таксама выконвае сінтаксічную функцыю дзеяслова, назоўніка і прыметніка. У сувязі з гэтым, вельмі важна з першых заняткаў пазнаёміць навучэнцаў з паняццем «гук», «літара», «слова», «паняцце». Граматыка ў кітайскай мове не адыгрывае важнай ролі — студэнтам цяжка прывыкнуць псіхалагічна да важнасці форм беларускіх зменных часцін мовы. Асаблівыя цяжкасці ў кітайскіх студэнтаў выклікае сістэма склонаў беларускай мовы, парадак слоў у сказе, прыстаўкі дзеясловаў. Згодна з сучасным камунікатыўным сістэмна-дзейным падыходам выкладання замежных моў, які адлюстроўвае рэальныя чалавечыя стасункі, граматыка неаддзельная ад сінтаксісу. Як аснова, маўленчы ўзор адразу даецца канструкцыя сказа, схема пабудовы дыялогу і маналогу.

Такім чынам, пра стварэнні вучэбна-метадычных комплексаў па БМЗ для Кітая неабходна ўлічваць: менталітэт кітайскіх студэнтаў (схільнасць да завучвання матэрыялу), у практыкаваннях могуць быць толькі такія сітуацыі, якія не парушаюць кітайскія традыцыі кантролю эмоцый, закрытасці прыватнага жыцця; асаблівыя сістэм беларускай і кітайскай мовы (тыпалогіі памылак кітайцаў у беларускім маўленні); перавагу ў кітайскіх студэнтаў зрокавага тыпу памяці (наўнасць малюнкаў); неабходнасць семантызацыі — выкарыстання перакладу і тлумачэння; тлумачэння як інструкцыі; перавагу дэдук-

7. ЛИНГВИСТИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ В ИЗДАТЕЛЬСКОМ ДЕЛЕ

тыўнага спосабу ўвядзення новага матэрыялу; максімальнае выкарыстанне трэніровачных і пытална-адказных практыкаванняў; неабходнасць сістэматычнага кантролю; прыярытэт чытання як віду маўленчай дзейнасці.

Літаратура

1. Ляховицкий, М. В. Методика преподавания иностранных языков: учебное пособие для филол. фак. вузов / М. В. Ляховицкий. – М.: Высш. шк., 1981. – 159 с.
2. Присная, Л. Л., Самосенкова, Т. В., Литвинова, Т. Н. Лингвистические основы формирования фонетического навыка у китайских студентов в условиях профессионально ориентированного обучения / Л. Л. Присная, Т. В. Самосенкова, Т. Н. Литвинова // Научные ведомости Белгородского государственного университета. Серия: Гуманитарные науки. – Выпуск № 12 (131), том 14. Белгород, 2012. – С. 29-35.

УДК 81'1

Е. Н. Василенко, доц., канд. филол. наук
(МГУ имени А.А. Кулешова, г. Могилев)

СОЦИАЛЬНОЕ И КОМУНИКАТИВНОЕ ИЗМЕРЕНИЕ ТОЛЕРАНТНОСТИ

Одной из наиболее актуальных проблем гуманитаристики сегодня является проблема враждебности, или интолерантности. Враждебное отношение к определенным социальным группам может приводить к разного рода конфликтам, неизбежно возникающим в ходе развития любого общества [1]. В этой связи особый интерес вызывает изучение толерантности как условия гармоничного развития современного полинационального и мультикультурного социума.

Рассмотрение толерантности возможно с целого ряда позиций: повседневной, философской, психологической, этической и т. д. В самом общем смысле все эти точки зрения отражают социальное — как составляющее единое бинарное целое с коммуникативным — измерение толерантности.

В таком ракурсе толерантность представляет собой универсальную ценность современной культуры: «В мультикультурном мире, созданном глобализацией, не стоит искать безупречного логического примирения различных дискурсов, нарративов и парадигм; и все же возможность укоренения ценности толерантности в разных культурных мирах позволяет рассчитывать на принципиальную (хотя бы